

Florian Goldstein (MAKE)

CONSTITUȚIA LIBERTĂȚII "E"

Supliment BURSA
București, 2026



Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GOLDSTEIN, FLORIAN

Constituția Libertății "E" ; Indicele Bursa al Libertății
Efective : ILEB 2026, ranking global, 188 sisteme naționale ;
Metodologia ILEB : indicatori, praguri, surse, protocol de
calcul / Florian Goldstein (MAKE). - București : Bursa, 2026

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-94018-7-3

Florian Goldstein (MAKE)

I.
CONSTITUȚIA LIBERTĂȚII "E"

II.
INDICELE BURSA AL LIBERTĂȚII EFECTIVE
ILEB 2026 · Ranking global · 188 sisteme naționale

III.
METODOLOGIA ILEB
Indicatori · Praguri · Surse · Protocol de calcul

Editura BURSA - București, 2026

Pentru părinții mei, Lucia și Sandu

Prefața

Constituția Libertății "E" nu este un proiect de lege destinat adoptării imediate, ci descrierea unei societăți dezirabile - un model normativ după care poate fi măsurată legitimitatea oricărei ordini sociale.

a. Laicizarea Împărăției

În "Împărăția lui Dumnezeu pe Pământ" (Editura BURSA/2024) am construit, în partea concluzivă, o Schiță de concept a Împărăției, întemeiată pe teza că "omul are statut de ființă spirituală".

De aici derivă: libertatea, în calitate de condiție, care se asigură prin eliminarea aservirii economice (mecanismul descris în Teoria dobânzii/Editura BURSA/2026), de unde decurg diminuarea disparităților și armonia socială.

Translatarea din registrul religios al conceptului de Împărăție a lui Dumnezeu în registrul laic pare imposibilă, deoarece noțiunea îi este atribuită lui Iisus, cu proveniență strict dumnezeiască.

Soluția o oferă, în Biblie, Dumnezeu Însuși, citat în Geneza 1:26 astfel: "Și a zis Dumnezeu: "Să facem om după chipul și după asemănarea Noastră [...]"

Ceea ce ține de om - inclusiv proiectul lumii dezirabile - este, prin chiar logica textului biblic, transmisibil pe linie omenească. Astfel am obținut un text valid în raport cu orice credință religioasă sau cu absența ei.

b. Descrierea normativă a societății dezirabile

Rezumată într-o singură propoziție, Constituția Libertății "E" afirmă: O societate este legitimă numai dacă oferă fiecărei persoane libertatea efectivă de a-și urma rostul, fără a fi capturată de constrângeri economice, politice sau instituționale.

Ca model normativ, Constituția Libertății "E" este derivată din două premise fundamentale:

- omul are statut de ființă spirituală;
- libertatea efectivă este condiția realizării acestui statut.

În această concepție, scopul conferit societății nu este maximizarea producției, a consumului sau a puterii politice, ci crearea condițiilor în care fiecare persoană își poate urma propriul rost.

i. Omul și rostul său

Constituția pornește de la ideea că fiecare persoană are un rost propriu, care nu poate fi înlocuit legitim de interese economice, politice sau administrative.

Societatea este considerată legitimă doar în măsura în care permite oamenilor să-și urmeze acest rost.

În consecință:

- persoana precedă instituția;
- instituțiile există pentru persoană;
- utilitatea economică nu poate deveni criteriu suprem.

ii. Libertatea efectivă

Textul face distincție între:

- libertatea formală (dreptul);
- libertatea efectivă (realitatea).

iii. Constrângerea structurală

Constituția introduce conceptul central de constrângere structurală prin:

- dependență economică;
- datorie;
- monopol;
- captură instituțională;
- lipsa alternativelor reale.

iv. Dreptul la ieșire

Una dintre ideile dominante este dreptul la ieșire. Nicio relație socială nu trebuie să fie:

- ireversibilă;
- captivantă;
- imposibil de părăsit.

Această regulă este aplicată:

- muncii;
- creditului;
- proprietății;

- educației;
- serviciilor publice;
- organizării economice.

O instituție devine suspectă atunci când oamenii nu mai pot ieși din ea fără costuri disproporționate.

v. Critica sistemului datoriei

Sub influența Teoriei dobânzii, Constituția consideră că sistemele bazate pe acumularea permanentă a datoriei tind să genereze dependență și constrângere structurală. Textul urmărește:

- limitarea capturării prin îndatorare;
- împiedicarea transformării datoriei într-un mecanism de subordonare;
- menținerea caracterului reversibil al raporturilor economice.

Nu este o critică a schimbului economic, ci a raporturilor care transformă persoana în anexă a datoriei.

c. ILEB - Indicele BURSA al Libertății Efective

ILEB este un indicator conceput ca să măsoare libertatea efectivă a persoanei, nu libertatea formală. Premisa sa este că existența unor drepturi juridice nu garantează că omul este efectiv liber. O persoană poate avea toate drepturile constituționale și, totuși, să fie constrânsă prin datorii, dependențe economice, monopoli, lipsa alternativelor sau capturare instituțională. Prin urmare, ILEB răspunde la întrebarea: "Cât de liber este omul în realitate?" Ce măsoară? În formă sintetică, ILEB urmărește cinci categorii mari:

1. Libertatea economică efectivă:

- gradul de îndatorare;
- dependența față de un singur venit;
- accesul la capital;
- posibilitatea de a schimba ocupația;
- capacitatea de a economisi.

Întrebarea este: Poate omul să spună "nu" fără să fie distrus economic?

2. Libertatea profesională

- posibilitatea schimbării locului de muncă;
- mobilitatea profesională;
- accesul la recalificare;
- dependența față de un singur angajator.

3. Libertatea instituțională

- posibilitatea de a părăsi sisteme și organizații;
- concurența între furnizori de servicii;
- nivelul capturii birocratice.

4. Libertatea politică și civică

- drepturi politice;
- libertatea de exprimare;
- libertatea de asociere;
- accesul la justiție.

Aceste componente există și în indicii clasici ai libertății, dar în ILEB nu sunt suficiente singure.

5. Libertatea existențială

Aceasta este componenta originală. Ea încearcă să surprindă dacă persoana dispune de:

- timp;
- autonomie;
- resurse;
- stabilitate minimă pentru a-și urma propriul rost.

Scara

ILEB este exprimat pe o scară de la 0 (libertate efectivă absentă) la 100 (libertate efectivă maximă). Scorul nu măsoară perfecțiunea unei societăți. ILEB măsoară apropierea de modelul descris în Constituția Libertății "E".

CUPRINS

PARTEA ÎNTÂI — CONSTITUȚIA LIBERTĂȚII "E"

Titlul I — Persoana, viața cu rost și libertatea	11
<i>Art. 1-7</i>	
Titlul II — Domenii de incidență constituțională	14
<i>Art. 8-15</i>	
Titlul III — Criterii de admisibilitate arhitecturală	15
<i>Art. 16-25</i>	
Titlul IV — Garantarea și controlul constituțional	16
<i>Art. 26-36</i>	
Titlul V — Tranziție și continuitate constituțională	18
<i>Art. 37-43</i>	
Titlul VI — Ordinea economică admisibilă	19
<i>Art. 44-53</i>	
Titlul VII — Munca, valoarea și distribuția	20
<i>Art. 54-63</i>	
Titlul VIII — Proprietate, folosință, acces	22
<i>Art. 64-73</i>	
Titlul IX — Finanțe publice și colective	23
<i>Art. 74-83</i>	
Titlul X — Instrumente monetare, credit și investiție	24
<i>Art. 84-93</i>	
Titlul XI — Educație	26
<i>Art. 94-101</i>	
Titlul XII — Sănătate	27
<i>Art. 102-109</i>	
Titlul XIII — Cultură	28
<i>Art. 110-116</i>	
Titlul XIV — Mediu și condiții de viață	28
<i>Art. 117-123</i>	
Dispoziții de închidere	29
<i>Art. 124-125</i>	

PARTEA A DOUA — INDICELE BURSA AL LIBERTĂȚII "E" FECTIVE (ILEB 2026)

1. — Structura ILEB	30
2. — Cele trei grupe de țări	31
3. — Ranking global — 188 sisteme naționale	31
4. — Distribuție regională	37

PARTEA A TREIA — METODOLOGIA ILEB

1. — Arhitectura indexului	38
2. — Cele 10 dimensiuni ILEB-G și indicatorii lor	38
3. — Subindexul Financiar (ILEB-F)	39
4. — Metodologia duală D5/D9 pentru țările non-OECD	40
5. — Protocolul de calcul	40
6. — Frecvența de actualizare și revizuire	41
7. — Limitări metodologice declarate	41
8. — Surse de date	41

PARTEA ÎNTÂI

CONSTITUȚIA LIBERTĂȚII "E"

TITLUL I — PERSOANA, VIAȚA CU ROST ȘI LIBERTATEA

Articolul 1 — Statutul ireductibil al persoanei și viața cu rost

- (1) Persoana umană are un statut ireductibil, exclus de la orice tentativă de epuizare, definire sau substituie, prin vreo ingerință, indiferent de forma, justificarea sau scopul acesteia.
- (2) Viața umană este potențial purtătoare de rost propriu, în sensul orientării existenței către un scop care este exclus de la orice atribuire, impunere sau confiscare din exteriorul persoanei și care nu este, prin efectele sale posibile, o ingerință în sensul alin. (1), constituind astfel limita absolută a oricărei forme de organizare socială.
- (3) Nicio autoritate, instituție, doctrină sau formă de organizare socială nu poate transforma o concepție despre existența umană, indiferent de natura sau proveniența acesteia, într-un criteriu obligatoriu de conformare juridică, sancționare sau acces la drepturi.
- (4) Orice formă de organizare socială, economică sau politică este nelegitimă dacă, prin structura sau efectele sale, anulează statutul ireductibil al persoanei ori face imposibilă existența vieții în sensul alin. (2).

Articolul 2 — Substituția nelegitimă a rostului prin utilitate

- (1) Ori de câte ori recunoașterea socială și/sau instituțională a persoanei este determinată, explicit sau implicit, prin funcția sa economică, contribuția măsurabilă, adaptabilitatea la sistem sau capacitatea de a susține scopuri exterioare ei, are loc substituția nelegitimă a rostului prin utilitate, incompatibilă cu Articolul 1 alin. (2).

Articolul 3 — Libertatea ca statut efectiv al persoanei

- (1) Libertatea constituie statutul efectiv al persoanei de a alege, asuma și părăsi scopuri, angajamente și modalități de organizare a propriei existențe, fără a fi

constrânsă prin mecanisme care anulează, în mod durabil, posibilitatea reală a acestor alegeri.

- (2) Libertatea nu se reduce la libertatea formală sau declarativă, ci presupune existența unor condiții reale care fac posibilă exercitarea opțiunii, retragerea din obligații și reconfigurarea traseului de viață, fără pierderea recunoașterii sociale și/sau instituționale a persoanei.
- (3) Libertatea este incompatibilă cu orice formă de organizare socială, economică, juridică sau instituțională care condiționează recunoașterea persoanei de acceptarea unor obligații cumulative, ireversibile sau de natură să facă iluzorie posibilitatea eliberării reale, în contradicție cu Articolul 1 alin. (2).
- (4) Libertatea constituie condiția necesară pentru realizarea vieții în sensul Articolului 1 alin. (2) și precede orice evaluare de utilitate, performanță, eficiență, productivitate sau conformare sistemică.

Articolul 4 — Constrângerea structurală

- (1) Orice mecanism care produce constrângere structurală este incompatibil cu Articolul 1 alin. (2) și atrage nelegitimitatea constituțională a normelor, politicilor sau practicilor care îl instituie sau îl mențin.
- (2) Constrângerea structurală există atunci când persoana este plasată într-un cadru social, economic, juridic, instituțional sau de orice altă natură, în care menținerea recunoașterii sociale și/sau instituționale este condiționată de acceptarea unor obligații care, în mod cumulativ sau durabil, fac imposibilă eliberarea reală din acestea.
- (3) Constrângerea structurală subzistă indiferent de consimțământul persoanei, formal sau informal, de acceptarea socială a cadrului respectiv, fără ca funcționarea sistemului să poată constitui justificare, atunci când sunt încălcate dispozițiile Articolului 1 alin. (2).

Articolul 5 — Dobânda ca mecanism de constrângere structurală

- (1) Dobânda, în orice formă instituționalizată care condiționează accesul persoanei la mijloacele necesare existenței, muncii, locuirii sau participării sociale de asumarea unei obligații financiare cumulative și durabile, în lipsa unor mecanisme reale de reversibilitate, partaj al riscului și subordonare față de baza economică reală, constituie un mecanism de constrângere structurală, incompatibil cu Articolul 1 alin. (2).
- (2) Constrângerea structurală produsă prin dobândă există atunci când obligația de restituire, majorată prin dobândă, face imposibilă sau iluzorie eliberarea

reală a persoanei din raportul de dependență economică, indiferent de forma juridică a consimțământului inițial.

- (3) Caracterul de constrângere structurală al dobânzii subzistă indiferent de:
- a) consimțământul expres sau implicit al persoanei;
 - b) acceptarea socială sau tradițională a practicii;
 - c) integrarea sa în sisteme aparent legale, financiare sau contractuale;
 - d) invocarea funcționării economiei, stabilității sistemului sau eficienței pieței.
- (4) Orice normă, politică publică, arhitectură financiară sau practică instituțională care instituie, menține sau reproduce constrângerea structurală prin dobândă este nelegitimă constituțional, ca fiind incompatibilă cu Articolul 1 alin. (2).

Articolul 6 — Datoria și imposibilitatea structurală a rambursării

- (1) Datoria devine incompatibilă cu Articolul 1 alin. (2) atunci când structura sa economică sau juridică face imposibilă, în mod previzibil, rambursarea integrală fără menținerea persoanei într-o stare durabilă de constrângere.
- (2) Imposibilitatea structurală a rambursării există ori de câte ori acumularea obligațiilor de plată, inclusiv a accesoriilor, depășește capacitatea realistă a persoanei de a se elibera prin muncă, activitate economică sau participare socială, în condiții compatibile cu demnitatea și cu Articolul 1 alin. (2).
- (3) Caracterul de imposibilitate structurală a rambursării subzistă indiferent de:
- a) consimțământul expres sau implicit al persoanei la asumarea datoriei;
 - b) acceptarea socială sau generalizarea practicii;
 - c) integrarea datoriei în sisteme aparent legale, financiare sau contractuale;
 - d) invocarea stabilității financiare, disciplinei pieței sau funcționării sistemului.
- (4) Orice normă, politică publică, arhitectură financiară sau practică instituțională care instituie, menține sau reproduce datorii caracterizate prin imposibilitate structurală a rambursării este nelegitimă constituțional, ca fiind incompatibilă cu Articolul 1 alin. (2).

Articolul 7 — Dreptul la ieșire

- (1) Orice persoană are dreptul la eliberare din raporturi, obligații sau cadre instituționale care, prin efectele lor cumulative sau durabile, încalcă dispozițiile Articolului 1 alin. (2) sau fac iluzorie libertatea definită la Articolul 3.
- (2) Dreptul la ieșire presupune existența unor mecanisme reale, accesibile și efective prin care persoana poate părăsi o stare de constrângere structurală, inclusiv prin restructurare, suspendare, anulare sau conversie a obligațiilor care o mențin într-o dependență incompatibilă cu prezenta Constituție.
- (3) Nicio persoană nu poate fi lipsită de recunoaștere socială și/sau instituțională, sancționată sau exclusă de la drepturi fundamentale pentru exercitarea

dreptului la eliberare, atunci când cadrul părăsit este incompatibil cu Articolul 1 alin. (2).

(4) Invocarea stabilității sistemului, a disciplinei pieței, a securității juridice sau a oricărei necesități funcționale nu poate justifica refuzul sau golirea de conținut a dreptului la eliberare.

(5) Modalitățile concrete de exercitare a dreptului la eliberare se stabilesc prin lege, cu respectarea strictă a principiilor consacrate de prezenta Constituție, fără a putea anula sau amâna în mod structural exercitarea efectivă a acestui drept, în afara cazurilor de sancțiune penală stabilite prin lege, în condiții de proporționalitate și temporaritate.

TITLUL II — DOMENII DE INCIDENȚĂ CONSTITUȚIONALĂ

Articolul 8 — Incidența structurală

Controlul constituțional se exercită asupra oricărui raport, mecanism sau arhitectură instituțională care, prin structura sa, poate afecta libertatea efectivă a persoanei, capacitatea de dezangajare sau statutul său juridic ireductibil, indiferent de forma juridică sau de consimțământul aparent al părților.

Articolul 9 — Raporturi economice

Intră sub incidența controlului constituțional raporturile economice care pot genera obligații cumulative, asimetrii persistente sau dependențe structurale cu impact asupra autonomiei economice efective a persoanei.

Articolul 10 — Raporturi financiare și de credit

Sunt supuse incidenței constituționale raporturile financiare și de credit a căror funcționare poate conduce la imposibilitatea structurală a stingerii obligațiilor sau la transferul asimetric al riscului.

Articolul 11 — Raporturi de muncă și producție

Intră sub incidența constituțională raporturile de muncă și producție în măsura în care structura lor poate transforma activitatea într-o constrângere structurală sau poate limita capacitatea reală de dezangajare.

Articolul 12 — Raporturi patrimoniale

Sunt supuse controlului constituțional raporturile patrimoniale care, prin acumulare sau concentrare, pot produce ierarhii permanente de statut sau pot afecta accesul efectiv la mijloace economice de bază.

Articolul 13 — Raporturi instituționale

Intră sub incidența constituțională raporturile instituționale și administrative care, prin arhitectura lor, pot genera constrângeri structurale sau blocaje de dezangajare.

Articolul 14 — Raporturi colective

Sunt supuse incidenței constituționale raporturile colective în măsura în care structura lor poate înlocui cooperarea voluntară prin constrângere economică, politică sau administrativă.

Articolul 15 — Incidența transversală

Incidența constituțională se exercită asupra oricărui mecanism care, indiferent de calificarea sa formală, produce efecte structurale incompatibile cu criteriile stabilite în Titlurile I și III.

TITLUL III — CRITERII DE ADMISIBILITATE ARHITECTURALĂ

Articolul 16 — Interdicția angajării structurale cumulative

Este constituțional admisibil un mecanism economic, social sau instituțional numai în măsura în care acesta nu generează obligații cumulative care depășesc capacitatea realistă de susținere a persoanei sau comunității și nu produce angajarea structurală a duratei de viață economică a acestora.

Articolul 17 — Ieșirea structurală

Este constituțional admisibil un mecanism numai dacă structura sa include modalități reale, neviolente și neexcepționale de încetare, dezangajare sau resetare, care nu depind de conflicte, șocuri sistemice sau suspendări ale ordinii juridice.

Articolul 18 — Proportionalitatea obligațiilor

Este constituțional admisibil un mecanism numai dacă obligațiile pe care le generează sunt proporționale cu performanța reală și pot varia în mod adaptiv în funcție de evoluția acesteia, fără a introduce exigențe fixe autonome.

Articolul 19 — Subordonarea exigențelor față de baza reală

Este constituțional admisibil un mecanism numai dacă exigențele sale rămân subordonate activității, valorii sau producției reale care le susțin și nu se autonomizează față de acestea.

Articolul 20 — Neutralitatea față de conflict

Este constituțional admisibil un mecanism numai dacă reproducerea sa nu presupune distrugerea de capital, reconfigurări forțate ale pozițiilor economice sau conflicte interne ori externe pentru restabilirea condițiilor de funcționare.

Articolul 21 — Distribuția simetrică a riscului

Este constituțional admisibil un mecanism numai dacă riscurile sunt distribuite în mod simetric între părțile implicate și nu sunt transferate structural către părțile cu capacitate redusă de negociere sau de dezangajare.

Articolul 22 — Reversibilitatea mecanismului

Este constituțional admisibil un mecanism numai dacă acesta poate fi reversat sau dezangajat fără a produce dislocări sociale ireversibile, pierderea statutului juridic al persoanei sau blocaje sistemice permanente.

Articolul 23 — Absența ierarhiilor permanente de statut

Este constituțional admisibil un mecanism numai dacă acesta nu produce ierarhii permanente de statut juridic sau economic între persoane sau grupuri, determinate exclusiv de poziționarea structurală în cadrul mecanismului.

Articolul 24 — Compatibilitatea cu funcționarea comunitară

Este constituțional admisibil un mecanism numai dacă efectele sale structurale nu afectează funcționarea relațiilor comunitare și nu substituie cooperarea voluntară prin constrângeri sistemice.

Articolul 25 — Evaluabilitatea periodică

Este constituțional admisibil un mecanism numai dacă efectele sale pot fi evaluate periodic în raport cu date reale și dacă funcționarea sa nu presupune suspendarea, amânarea sau neutralizarea controlului constituțional.

TITLUL IV — GARANTAREA ȘI CONTROLUL CONSTITUȚIONAL AL ARHITECTURILOR STRUCTURALE

Articolul 26 — Controlul constituțional al arhitecturilor structurale

Arhitecturile economice, sociale sau instituționale cu impact structural sunt supuse controlului constituțional în raport cu criteriile stabilite în Titlurile I–III, cu prioritate asupra celor a căror amploare, durată sau impact cumulativ produc efecte structurale semnificative asupra libertății efective a persoanei.

Articolul 27 — Competența Curții Constituționale

Curtea Constituțională este unica autoritate competentă să constate compatibilitatea sau incompatibilitatea constituțională a arhitecturilor structurale, potrivit prezentului titlu. Curtea Constituțională nu stabilește politici economice, financiare sau sociale și nu substituie autoritatea legislativă sau executivă, ci se pronunță exclusiv asupra compatibilității structurale a arhitecturilor analizate cu criteriile constituționale.

Articolul 28 — Procedura constituțională specializată

În vederea exercitării controlului prevăzut la articolul 26, Curtea Constituțională aplică o procedură distinctă de analiză structurală, integrată procedurilor sale jurisdicționale, fără a aduce atingere rolului său constituțional.

Articolul 29 — Dreptul de sesizare

Controlul constituțional al arhitecturilor structurale poate fi sesizat de autorități publice, instanțe judecătorești, persoane fizice sau juridice, precum și de alte subiecte de drept prevăzute de lege, în condițiile stabilite pentru accesul la justiția constituțională.

Articolul 30 — Controlul ex ante

Curtea Constituțională poate exercita controlul constituțional ex ante asupra arhitecturilor structurale noi sau modificate, atunci când acestea prezintă un potențial impact structural semnificativ.

Articolul 31 — Controlul ex post

Curtea Constituțională exercită controlul constituțional ex post asupra arhitecturilor structurale existente ori de câte ori sunt invocate efecte incompatibile cu criteriile stabilite în Titlurile I–III.

Articolul 32 — Sarcina probei

În cadrul controlului constituțional al arhitecturilor structurale, sarcina demonstrării compatibilității cu criteriile stabilite în Titlurile I–III, potrivit unui standard de probabilitate rezonabilă, raportat la datele disponibile și la efectele structurale previzibile, revine susținătorilor arhitecturii analizate.

Articolul 33 — Efectele constatării neconstituționalității structurale

Constatarea incompatibilității structurale cu Constituția produce obligația de încetare, modificare sau dezangajare a arhitecturii analizate, în condițiile și termenele stabilite prin decizia Curții Constituționale.

Articolul 34 — Interdicția eludării

Este interzisă instituirea, menținerea sau reconfigurarea unor arhitecturi structurale care, prin fragmentare formală sau calificare juridică artificială, urmăresc eludarea controlului constituțional prevăzut de prezentul titlu.

Articolul 35 — Publicitatea și motivarea deciziilor

Deciziile Curții Constituționale pronunțate în temeiul prezentului titlu sunt motivate în mod explicit în raport cu criteriile stabilite în Titlurile I–III și sunt aduse la cunoștință publică.

Articolul 36 — Obligația de conformare

Autoritățile publice, precum și subiectele de drept implicate, au obligația de a se conforma deciziilor Curții Constituționale pronunțate în temeiul prezentului titlu.

TITLUL V — TRANZIȚIE ȘI CONTINUITATE CONSTITUȚIONALĂ

Articolul 37 — Principiul continuității juridice

Constatarea incompatibilității structurale a unei arhitecturi economice, sociale sau instituționale cu Constituția nu produce, prin ea însăși, nulitatea imediată a raporturilor juridice existente, ci declanșează un proces de dezangajare ordonată, în condițiile prezentului titlu. Arhitecturile existente beneficiază de o prezumție relativă de admisibilitate atât timp cât nu produc efecte de constrângere structurală incompatibile cu criteriile stabilite în Titlurile I–III, în cadrul procedurii constituționale.

Articolul 38 — Efectele în timp ale constatărilor structurale

Constatarea neconstituționalității structurale produce efecte pentru viitor, fără a aduce atingere efectelor juridice deja consumate, cu excepția cazurilor în care menținerea acestora ar perpetua constrângerea structurală constatată.

Articolul 39 — Dezangajarea ordonată

Dezangajarea unei arhitecturi declarate incompatibile cu Constituția se realizează într-un termen determinat, stabilit de Curtea Constituțională, astfel încât să fie asigurată respectarea criteriilor din Titlurile I–III, fără producerea unui șoc sistemic, inclusiv prin măsuri de continuitate financiară, protecția depozitelor, menținerea funcțiilor publice esențiale și adaptarea progresivă a mecanismelor compatibile.

Articolul 40 — Protecția persoanelor și a comunităților

În procesul de dezangajare ordonată, sunt protejate cu prioritate persoanele și comunitățile afectate, astfel încât eliminarea arhitecturii incompatibile să nu genereze pierderi disproporționate, dislocări sociale ireversibile sau degradarea statutului juridic al persoanei.

Articolul 41 — Interdicția perpetuării arhitecturilor incompatibile

Pe durata tranziției, este interzisă menținerea, reconfigurarea sau relansarea sub altă formă a arhitecturilor declarate incompatibile cu Constituția, atunci când acestea produc efecte echivalente din punct de vedere structural.

Articolul 42 — Controlul constituțional al tranziției

Procesul de dezangajare ordonată și măsurile adoptate în acest scop sunt supuse controlului Curții Constituționale, în raport cu criteriile stabilite în Titlurile I–III și cu principiile prezentului titlu.

Articolul 43 — Limitele tranziției

Tranziția nu poate fi nelimitată în timp și nu poate suspenda aplicarea criteriilor constituționale; aceasta are exclusiv rolul de a asigura continuitatea juridică și protecția persoanelor, fără a conserva arhitecturi incompatibile.

TITLUL VI — ORDINEA ECONOMICĂ ADMISIBILĂ

Articolul 44 — Obiectul ordinii economice

Ordinea economică este admisibilă constituțional numai în măsura în care mecanismele sale nu produc constrângere structurală asupra persoanei și nu reclamă conflict, distrugere sau transfer coercitiv pentru propria reproducere.

Articolul 45 — Neutralitatea față de formele economice

Constituția nu consacră o formă economică determinată; sunt admisibile orice mecanisme de producție, schimb sau alocare care îndeplinesc criteriile de admisibilitate prevăzute în prezentul titlu.

Articolul 46 — Interdicția constrângerii temporale

Sunt incompatibile cu ordinea economică admisibilă mecanismele care condiționează participarea economică de asumarea unor obligații cumulative ce depășesc capacitatea rezonabilă de onorare în timp.

Articolul 47 — Reversibilitatea economică

Mecanismele economice admisibile trebuie să permită ieșirea efectivă și reversibilă a persoanei, fără pierderea ireversibilă a statutului juridic, a mijloacelor de subzistență sau a accesului la viața comunitară.

Articolul 48 — Neutralitatea față de conflict

Sunt incompatibile cu ordinea economică admisibilă mecanismele a căror stabilitate sau relansare depinde structural de conflict, distrugere, expropriere forțată sau degradarea deliberată a altor participanți.

Articolul 49 — Autonomia persoanei

Participarea la mecanismele economice admisibile se bazează pe consimțământ efectiv și informat, în condiții care exclud dependența structurală și capturarea viitorului persoanei.

Articolul 50 — Limitarea concentrărilor cu efect constrângător

Concentrările de putere economică sunt incompatibile cu ordinea economică admisibilă atunci când produc dependență structurală, elimină alternativele reale sau împiedică exercitarea dreptului la ieșire.

Articolul 51 — Proportionalitatea obligațiilor

Obligațiile economice asumate trebuie să fie proporționale cu beneficiile obținute și să nu genereze efecte cumulative care transformă participarea economică într-o formă de constrângere structurală.

Articolul 52 — Continuitatea activității fără perpetuarea constrângerii

Adaptarea sau reorganizarea mecanismelor economice este admisibilă numai în măsura în care nu conservă, sub forme diferite, efecte structurale echivalente de constrângere sau captură.

Articolul 53 — Evaluarea constituțională a admisibilității

Admisibilitatea constituțională a mecanismelor economice este evaluată potrivit criteriilor stabilite în Titlurile I–III și supusă controlului prevăzut în Titlurile IV și V.

TITLUL VII — MUNCA, VALOAREA ȘI DISTRIBUȚIA

Articolul 54 — Obiectul titlului

Prezentul titlu stabilește condițiile de admisibilitate constituțională ale organizării muncii, ale recunoașterii valorii și ale distribuirii rezultatelor activității, în măsura în care acestea afectează libertatea efectivă a persoanei și coeziunea comunitară.

Articolul 55 — Admisibilitatea organizării muncii

Sunt admisibile numai acele forme de organizare a muncii care nu produc dependență structurală, nu transformă activitatea într-un raport ireversibil și nu condiționează subzistența de acceptarea constrângerii cumulative.

Articolul 56 — Reversibilitatea raporturilor de muncă

Raporturile de muncă admisibile trebuie să permită ieșirea efectivă a persoanei fără pierderea ireversibilă a statutului juridic, a accesului la mijloacele de subzistență sau a participării la viața comunitară.

Articolul 57 — Neutralitatea față de captură și conflict

Sunt incompatibile cu organizarea admisibilă a muncii mecanismele a căror stabilitate depinde de degradarea progresivă a condițiilor de muncă, de concurență distructivă sau de transfer coercitiv al riscului asupra lucrătorului.

Articolul 58 — Recunoașterea valorii muncii

Valoarea muncii este recunoscută în mod admisibil numai prin mecanisme care nu impun obiective inatingabile, nu externalizează sistematic riscul și nu transformă performanța într-un instrument de constrângere structurală.

Articolul 59 — Proporționalitatea distribuției

Distribuția rezultatelor activității este admisibilă constituțional numai în măsura în care obligațiile, beneficiile și riscurile sunt proporționale și nu generează efecte cumulative de subordonare structurală.

Articolul 60 — Limitarea asimetriilor structurale

Sunt incompatibile cu prezentul titlu asimetriile instituționale sau contractuale care elimină alternativele reale ale persoanei și împiedică exercitarea dreptului la ieșire din raporturile de muncă.

Articolul 61 — Autonomia persoanei în muncă

Participarea la activitatea productivă se bazează pe consimțământ efectiv și informat, în condiții care exclud constrângerea indirectă prin lipsa accesului la alternative rezonabile.

Articolul 62 — Continuitatea activității fără perpetuarea constrângerii

Reorganizarea activităților productive și a mecanismelor de distribuție este admisibilă numai în măsura în care nu conservă, sub forme diferite, efecte structurale echivalente de dependență sau captură.

Articolul 63 — Evaluarea constituțională a admisibilității

Admisibilitatea constituțională a formelor de organizare a muncii, a recunoașterii valorii și a distribuirii rezultatelor este evaluată potrivit criteriilor stabilite în Titlurile I–III și supusă controlului prevăzut în Titlurile IV și V.

TITLUL VIII — PROPRIETATE, FOLOSINȚĂ, ACCES

Articolul 64 — Obiectul titlului

Prezentul titlu stabilește condițiile de admisibilitate constituțională ale proprietății, ale folosinței și ale accesului la bunuri, în măsura în care acestea afectează libertatea efectivă a persoanei și viața comunitară.

Articolul 65 — Distincția dintre proprietate și control

Exercitarea dreptului de proprietate este admisibilă constituțional numai în măsura în care nu se transformă în control structural asupra persoanelor sau comunităților și nu elimină alternativele reale de acces.

Articolul 66 — Accesul la bunuri esențiale

Sunt incompatibile cu prezentul titlu mecanismele de proprietate sau folosință care condiționează accesul la bunuri esențiale de acceptarea unor raporturi de dependență structurală sau de constrângere cumulativă.

Articolul 67 — Reversibilitatea raporturilor patrimoniale

Raporturile de proprietate și folosință admisibile trebuie să permită ieșirea efectivă și reversibilă a persoanei, fără pierderea ireversibilă a statutului juridic, a subzistenței sau a accesului la viața comunitară.

Articolul 68 — Neutralitatea față de captură și conflict

Sunt incompatibile cu regimul admisibil al proprietății mecanismele a căror stabilitate sau valorizare depinde structural de excludere, expropriere forțată, degradare deliberată sau conflict.

Articolul 69 — Limitarea concentrărilor patrimoniale cu efect constrângător

Concentrările de proprietate sunt incompatibile cu prezentul titlu atunci când produc dependență structurală, monopolizează accesul sau împiedică exercitarea dreptului la ieșire.

Articolul 70 — Proportionalitatea beneficiilor și obligațiilor

Beneficiile rezultate din proprietate sau folosință sunt admisibile constituțional numai în măsura în care obligațiile și riscurile asociate sunt proporționale și nu generează efecte cumulative de subordonare structurală.

Articolul 71 — Continuitatea folosinței fără perpetuarea constrângerii

Reorganizarea regimurilor de proprietate sau folosință este admisibilă numai în măsura în care nu conservă, sub forme diferite, efecte structurale echivalente de captură sau dependență.

Articolul 72 — Autonomia persoanei în raporturile patrimoniale

Participarea la raporturi de proprietate sau folosință se bazează pe consimțământ efectiv și informat, în condiții care exclud constrângerea indirectă prin lipsa accesului la alternative rezonabile.

Articolul 73 — Evaluarea constituțională a admisibilității

Admisibilitatea constituțională a regimurilor de proprietate, folosință și acces este evaluată potrivit criteriilor stabilite în Titlurile I–III și supusă controlului prevăzut în Titlurile IV și V.

TITLUL IX — FINANȚE PUBLICE ȘI COLECTIVE

Articolul 74 — Obiectul titlului

Prezentul titlu stabilește condițiile de admisibilitate constituțională ale finanțelor publice și colective, în măsura în care acestea influențează libertatea efectivă a persoanei, accesul la viața comunitară și stabilitatea socială.

Articolul 75 — Finalitatea finanțelor publice

Finanțele publice și colective au ca finalitate exclusivă susținerea funcțiilor publice, a bunurilor comune și a mecanismelor de solidaritate compatibile cu libertatea efectivă și cu dreptul la ieșire.

Articolul 76 — Interdicția capturii viitoare prin finanțe publice

Sunt incompatibile cu prezentul titlu mecanismele de finanțare publică sau colectivă care transferă obligații cumulative și ireversibile asupra persoanelor sau generațiilor viitoare, fără posibilitatea ieșirii efective.

Articolul 77 — Neutralitatea față de conflict

Mecanismele de finanțare publică și colectivă sunt admisibile numai dacă nu depind structural de conflict, distrugere economică, criză recurentă sau degradare socială pentru reproducerea lor.

Articolul 78 — Proportionalitatea contribuției

Contribuțiile publice și colective sunt admisibile numai în măsura în care sunt proporționale cu capacitatea reală de contribuție și nu generează efecte cumulative de subordonare structurală.

Articolul 79 — Reversibilitatea obligațiilor fiscale și colective

Obligațiile rezultate din finanțarea publică sau colectivă trebuie să permită ajustarea, suspendarea sau încetarea lor în condiții care exclud pierderea ireversibilă a statutului juridic sau economic al persoanei.

Articolul 80 — Transparența și inteligibilitatea mecanismelor financiare

Mecanismele de finanțare publică și colectivă trebuie să fie transparente, inteligibile și verificabile, astfel încât persoana să poată evalua efectele reale ale participării sale.

Articolul 81 — Limitarea acumulărilor financiare publice cu efect constrângător

Sunt incompatibile cu prezentul titlu acumulările financiare publice sau colective care produc dependență structurală, restrâng alternativele reale sau blochează dreptul la ieșire.

Articolul 82 — Continuitatea funcțiilor publice fără perpetuarea constrângerii

Reorganizarea finanțelor publice este admisibilă numai în măsura în care menține funcțiile publice fără a conserva efecte structurale echivalente de captură sau subordonare.

Articolul 83 — Controlul constituțional al finanțelor publice

Admisibilitatea mecanismelor de finanțare publică și colectivă este supusă controlului constituțional, potrivit criteriilor stabilite în Titlurile I–V și procedurilor prevăzute în Titlurile IV și V.

TITLUL X — INSTRUMENTE MONETARE, CREDIT ȘI INVESTIȚIE

Articolul 84 — Obiectul titlului

Prezentul titlu stabilește condițiile de admisibilitate constituțională ale creării, alocării și circulației instrumentelor monetare, de credit și de investiție, în măsura în care acestea pot produce constrângere structurală, captură sau conflict.

Articolul 85 — Crearea instrumentelor monetare

Crearea instrumentelor monetare este admisibilă constituțional numai dacă nu transferă obligații cumulative și ireversibile asupra persoanelor sau colectivităților și nu condiționează accesul la viața economică de acceptarea unei dependențe structurale.

Articolul 86 — Alocarea creditului

Alocarea creditului este admisibilă constituțional numai în forme care asigură proporționalitatea riscului, reversibilitatea raportului și dreptul efectiv la ieșire, fără pierderea statutului juridic sau a subzistenței.

Articolul 87 — Interdicția remunerării prin obligație cumulativă

Sunt incompatibile cu prezentul titlu mecanismele de remunerare a capitalului sau a creditului care se bazează pe obligații cumulative independente de rezultatul activității finanțate.

Articolul 88 — Partajul riscului și al rezultatului

Instrumentele de investiție sunt admisibile constituțional numai în măsura în care distribuie riscul și rezultatul în mod proporțional și nu garantează câștiguri prin transferarea pierderilor către alte persoane sau către colectivitate.

Articolul 89 — Neutralitatea față de conflict și criză

Instrumentele monetare, de credit și de investiție sunt incompatibile cu prezentul titlu atunci când reproducerea lor depinde structural de criză, degradare economică, excludere sau conflict.

Articolul 90 — Reversibilitatea infrastructurală

Arhitectura monetar-creditară admisibilă trebuie să permită ajustarea, încetarea sau conversia raporturilor fără producerea de efecte structurale echivalente de captură sau subordonare.

Articolul 91 — Transparența și inteligibilitatea instrumentelor

Instrumentele monetare, de credit și de investiție trebuie să fie transparente și inteligibile, astfel încât persoana să poată evalua efectele reale ale participării sale asupra libertății și accesului la alternative.

Articolul 92 — Limitarea concentrărilor infrastructurale

Sunt incompatibile cu prezentul titlu concentrările infrastructurale de creare sau alocare monetară care produc dependență structurală, monopol de acces sau blocarea alternativelor reale.

Articolul 93 — Controlul constituțional

Admisibilitatea instrumentelor monetare, de credit și de investiție este supusă controlului constituțional potrivit criteriilor stabilite în Titlurile I–V și procedurilor prevăzute în Titlurile IV și V.

TITLUL XI — EDUCAȚIE

Articolul 94 — Obiectul titlului

Prezentul titlu stabilește condițiile constituționale ale educației, în măsura în care aceasta afectează libertatea efectivă a persoanei, capacitatea de alegere și accesul la viața comunitară.

Articolul 95 — Finalitatea educației

Educația este admisibilă constituțional numai în măsura în care dezvoltă capacitatea persoanei de judecată autonomă, de orientare liberă și de participare conștientă la viața socială.

Articolul 96 — Interdicția subordonării educației

Sunt incompatibile cu prezentul titlu formele de educație care subordonează persoana unor scopuri exterioare, ideologice, economice sau instituționale, prin constrângere directă sau indirectă.

Articolul 97 — Accesul la educație

Accesul la educație nu poate fi condiționat de acceptarea unor raporturi de dependență structurală, de îndatorare sau de limitare a dreptului la ieșire.

Articolul 98 — Neutralitatea față de captură

Educația este incompatibilă cu mecanismele care produc captură cognitivă, îndoctrinare sau limitarea alternativelor reale de gândire și alegere.

Articolul 99 — Reversibilitatea parcursului educațional

Parcursurile educaționale admisibile trebuie să permită schimbarea, întreruperea sau reorientarea fără pierderi ireversibile de statut civic sau profesional.

Articolul 100 — Pluralitatea instituțională

Pluralitatea formelor și instituțiilor educaționale este admisibilă numai în măsura în care nu produce segregare structurală sau monopol cognitiv.

Articolul 101 — Controlul constituțional

Admisibilitatea formelor și mecanismelor educaționale este supusă controlului constituțional potrivit Titlurilor IV și V.

TITLUL XII — SĂNĂTATE

Articolul 102 — Obiectul titlului

Prezentul titlu stabilește condițiile constituționale ale protecției sănătății, în măsura în care aceasta afectează libertatea efectivă a persoanei și capacitatea sa de participare la viața comunitară.

Articolul 103 — Statutul persoanei în raport cu sănătatea

Persoana nu poate fi redusă la obiect medical, biologic sau statistic și nu poate fi supusă unor raporturi de dependență structurală sub pretextul protecției sănătății.

Articolul 104 — Consimțământul efectiv

Orice intervenție sau regim de sănătate este admisibil constituțional numai în condiții de consimțământ efectiv, informat și reversibil.

Articolul 105 — Interdicția constrângerii medicale structurale

Sunt incompatibile cu prezentul titlu mecanismele care condiționează accesul la viața socială, profesională sau civică de acceptarea unor intervenții sau regimuri medicale fără alternativă reală.

Articolul 106 — Accesul la îngrijiri

Accesul la îngrijiri de sănătate nu poate fi condiționat de îndatorare cumulativă, pierderea drepturilor sau acceptarea unor raporturi de subordonare structurală.

Articolul 107 — Reversibilitatea deciziilor

Regimurile de sănătate admisibile trebuie să permită revizuirea, retragerea sau modificarea deciziilor fără pierderea ireversibilă a statutului juridic al persoanei.

Articolul 108 — Neutralitatea față de captură și conflict

Sunt incompatibile cu prezentul titlu mecanismele de sănătate a căror reproducere depinde de criză, frică, excludere sau conflict social.

Articolul 109 — Controlul constituțional

Admisibilitatea mecanismelor de protecție a sănătății este supusă controlului constituțional potrivit Titlurilor IV și V.

TITLUL XIII — CULTURĂ

Articolul 110 — Obiectul titlului

Prezentul titlu stabilește condițiile constituționale ale vieții culturale, în măsura în care aceasta influențează libertatea de expresie, creație și apartenență comunitară.

Articolul 111 — Libertatea creației

Creația culturală este admisibilă constituțional numai în măsura în care nu este subordonată constrângerii ideologice, economice sau instituționale.

Articolul 112 — Accesul la cultură

Accesul la cultură nu poate fi condiționat de apartenența ideologică, conformism sau acceptarea unor raporturi de dependență structurală.

Articolul 113 — Pluralitatea expresiilor culturale

Pluralitatea expresiilor culturale este protejată în măsura în care nu produce monopol simbolic sau captură identitară.

Articolul 114 — Interdicția instrumentalizării culturii

Sunt incompatibile cu prezentul titlu formele de utilizare a culturii ca instrument de constrângere, disciplinare sau excludere socială.

Articolul 115 — Reversibilitatea apartenenței culturale

Apartenența culturală nu poate produce efecte juridice sau sociale ireversibile asupra persoanei.

Articolul 116 — Controlul constituțional

Admisibilitatea mecanismelor culturale este supusă controlului constituțional potrivit Titlurilor IV și V.

TITLUL XIV — MEDIU ȘI CONDIȚII DE VIAȚĂ

Articolul 117 — Obiectul titlului

Prezentul titlu stabilește condițiile constituționale privind mediul și condițiile de viață, în măsura în care acestea afectează libertatea efectivă a persoanei și continuitatea vieții comunitare.

Articolul 118 — Mediul ca suport al vieții cu rost

Protecția mediului este admisibilă constituțional numai în măsura în care susține viața comunitară fără a institui constrângeri structurale asupra persoanei.

Articolul 119 — Interdicția constrângerii ecologice structurale

Sunt incompatibile cu prezentul titlu mecanismele de protecție a mediului care transferă poveri cumulative și ireversibile asupra persoanelor sau comunităților fără drept real de ieșire.

Articolul 120 — Proportionalitatea obligațiilor ecologice

Obligațiile privind mediul sunt admisibile numai dacă sunt proporționale cu capacitatea reală de adaptare și nu produc excludere socială sau economică.

Articolul 121 — Accesul la condiții de viață

Accesul la apă, aer, locuire și resurse vitale nu poate fi condiționat de acceptarea unor raporturi de dependență structurală.

Articolul 122 — Neutralitatea față de captură și conflict

Sunt incompatibile cu prezentul titlu mecanismele ecologice a căror reproducere depinde de criză, panică sau conflict.

Articolul 123 — Controlul constituțional

Admisibilitatea mecanismelor privind mediul și condițiile de viață este supusă controlului constituțional potrivit Titlurilor IV și V.

DISPOZIȚII DE ÎNCHIDERE CONSTITUȚIONALĂ

Articolul 124 — Aplicabilitatea directă a Constituției

(1) Constituția se aplică direct și nemijlocit. Lipsa, insuficiența sau neadoptarea unor norme subsecvente nu suspendă, nu limitează și nu amână aplicarea criteriilor constituționale stabilite prin prezenta Constituție.

(2) Aplicarea directă a criteriilor constituționale nu exclude adoptarea de norme subsecvente care să detalieze procedurile, standardele și mecanismele de evaluare, în vederea asigurării previzibilității și securității juridice, fără a afecta substanța criteriilor.

Articolul 125 — Prevalența criteriilor constituționale

Nicio lege, act normativ, politică publică, practică administrativă sau interpretare juridică nu poate produce efecte contrare criteriilor materiale stabilite de Constituție, indiferent de forma, denumirea sau scopul declarat al acestora.

Notă: Sintagma «Constituția libertății "E"» desemnează această propunere constituțională ca proiect orientat spre libertate ca statut efectiv al persoanei, în contrast cu libertatea pur formală consacrată de constituțiile liberale clasice.

PARTEA A DOUA

INDICELE BURSA AL LIBERTĂȚII EFECTIVE

ILEB 2026 · Ranking global · 188 sisteme naționale

ILEB operaționalizează cele 10 criterii de admisibilitate arhitecturală din Titlul III al Constituției Libertății "E" (Articolele 16–25). Fiecare dimensiune a indexului corespunde unui articol constituțional. Limita superioară ILEB = 100 corespunde conformității depline cu toate criteriile din Constituție. Niciun sistem real nu atinge această limită în 2026.

1. Structura ILEB

$$\text{ILEB} = \text{ILEB-G} \times 0,80 + \text{ILEB-F} \times 0,20$$

ILEB-G — Indexul General: 10 dimensiuni egale (D1–D10), fiecare corespunzând unui criteriu de admisibilitate din Art. 16–25 al Constituției E.

ILEB-F — Subindexul Financiar: două componente egale — F1 (dobânda, Art. 5 și Art. 87) și F2 (datoria structurală, Art. 6 și Art. 87).

Dim.	Articol E	Criteriu	Indicator principal (sursă)
D1	Art. 16	Interdicția angajării cumulative	Debt Service Ratio gospodării (BIS)
D2	Art. 17	Ieșirea structurală	Costul închiderii afaceri / mobilitate (World Bank)
D3	Art. 18	Proportionalitatea obligațiilor	Salariu median / productivitate (OECD/ILO)
D4	Art. 19	Subordonarea față de baza reală	r - g pe 10 ani (IMF WEO)
D5	Art. 20	Neutralitatea față de conflict	HHI / Global Slavery Index (OECD / Walk Free)
D6	Art. 21	Distribuția simetrică a riscului	Bailout-uri bancare % PIB (IMF)
D7	Art. 22	Reversibilitatea mecanismului	Durata insolvenței personale (World Bank)
D8	Art. 23	Absența ierarhiilor permanente	Mobilitate intergenerațională IGE (World Bank GDIM)
D9	Art. 24	Compatibilitatea comunitară	CIVICUS Monitor / Gallup Social Support
D10	Art. 25	Evaluabilitatea periodică	WJP Rule of Law Index / Open Data (WJP / OKFN)
F1	Art. 5 & 87	Dobânda — constrângere structurală	r - g / DSR sever / dobândă vs. salarii (IMF/BIS/ILO)
F2	Art. 6 & 87	Datoria — imposibilitate rambursare	Durata supraîndatorare / discharge (World Bank/OECD)

2. Cele trei grupe de țări

Simbol	Grupă	Date utilizate	Nr. țări	Incertitudi ne
(fără)	Grupa I	7–10 dimensiuni, surse instituționale de prim rang (BIS, OECD, IMF, World Bank, WJP, Walk Free, CIVICUS, V-Dem, Gallup, UNU-WIDER)	42 țări	±5 puncte
*	Grupa II *	5–6 dimensiuni din surse de prim rang + Freedom House, TI, EIU, UNDP, bănci centrale, institute academice peer-reviewed	80 țări	±10 puncte
**	Grupa III **	Sub 5 dimensiuni verificabile. Estimări din rapoarte Article IV IMF, UNHCR, Amnesty International, Human Rights Watch, date satelitare economice, estimări academice peer-reviewed	66 țări	±15–20 pct.

3. Ranking global ILEB 2026 — 188 sisteme naționale

*ILEB-G = Indexul General (medie 10 dimensiuni). ILEB-F = Subindexul Financiar. ILEB = scorul final (80% G + 20% F). Gr. = grupa de date. * = Grupa II (±10 pct.). ** = Grupa III (±15–20 pct.).*

Pozițiile 1–50

#	Țara	ILEB-G	ILEB-F	ILEB	Gr.
1	Danemarca	79	68	77	I
2	Norvegia	78	72	77	I
3	Finlanda	78	70	76	I
4	Suedia	77	68	75	I
5	Elveția	76	64	74	I
6	Germania	74	72	74	I
7	Austria	73	70	73	I
8	Luxemburg	74	68	73	I
9	Islanda	76	65	73	I
10	Liechtenstein	75	66	73	I
11	Țările de Jos	73	66	72	I
12	Irlanda	74	62	72	I
13	Canada	74	65	72	I
14	Noua Zeelandă	74	65	72	I
15	Estonia	72	66	71	I
16	Belgia	71	64	70	I
17	Monaco	72	64	70	I
18	Japonia	68	70	69	I
19	Australia	70	60	68	I

CONSTITUȚIA LIBERTĂȚII "E"

#	Țara	ILEB-G	ILEB-F	ILEB	Gr.
20	Portugalia	68	62	67	I
21	Cehia	68	65	67	I
22	Letonia	68	62	67	I
23	Lituania	68	63	67	I
24	Malta	66	60	65	I
25	Franța	65	64	65	I
26	Slovenia	66	63	65	I
27	Spania	65	60	64	I
28	Coreea de Sud	64	62	64	I
29	Italia	62	58	61	I
30	Cipru	62	56	61	I
31	Polonia	62	60	61	I
32	Chile	62	55	61	I
33	Slovacia	60	58	59	I
34	Israel	60	55	59	I
35	Uruguay	60	55	59	I
36	Croația	59	55	58	I
37	Grecia	58	55	57	I
38	SUA	58	52	57	I
39	Costa Rica	58	52	57	I
40	Singapore *	56	52	55	II
41	Barbados *	56	50	55	II
42	România	52	60	54	I
43	Bahamas *	54	48	53	II
44	Capul Verde **	52	48	51	III
45	Munte negru *	50	50	50	II
46	Ungaria	48	55	49	I
47	Seychelles **	50	46	49	III
48	St. Kitts și Nevis **	50	48	49	III
49	Serbia *	48	50	48	II
50	Grenada **	48	46	48	III

Pozițiile 51–100

#	Țara	ILEB-G	ILEB-F	ILEB	Gr.
51	Bulgaria	46	52	47	I
52	Albania *	46	48	47	II

#	Țara	ILEB-G	ILEB-F	ILEB	Gr.
53	Botswana *	48	44	47	II
54	Trinidad și Tobago *	48	44	47	II
55	Mauritius **	48	44	47	III
56	Antigua și Barbuda **	48	46	47	III
57	Macedonia de Nord *	46	48	46	II
58	Jamaica *	46	44	46	II
59	Moldova *	44	52	45	II
60	Africa de Sud *	46	40	45	II
61	Namibia *	46	42	45	II
62	St. Lucia **	46	44	45	III
63	St. Vincent și Grenadinele **	46	44	45	III
64	Bosnia-Herțegovina *	44	48	44	II
65	Kosovo *	44	46	44	II
66	Ghana *	44	42	44	II
67	Brazilia *	44	42	44	II
68	Panama *	44	42	44	II
69	Dominica **	44	42	43	III
70	Armenia *	42	46	42	II
71	Georgia *	40	48	41	II
72	Guyana *	42	40	41	II
73	Samoa **	42	40	41	III
74	Mongolia *	40	42	40	II
75	Senegal *	40	42	40	II
76	Rep. Dominicană *	40	40	40	II
77	Kiribati **	40	40	40	III
78	Maroc *	38	42	39	II
79	Sao Tome și Principe **	40	38	39	III
80	Sri Lanka *	38	40	38	II
81	Malaysia *	38	38	38	II
82	Fiji **	38	38	38	III
83	Vanuatu **	38	38	38	III
84	Tonga **	38	38	38	III
85	Bhutan **	38	38	38	III
86	Belize **	38	38	38	III
87	Ucraina *	36	44	37	II
88	Iordania *	36	40	37	II

#	Țara	ILEB-G	ILEB-F	ILEB	Gr.
89	Tunisia *	36	40	37	II
90	Nepal *	36	38	36	II
91	Filipine *	36	36	36	II
92	Columbia *	36	36	36	II
93	Insulele Solomon **	36	36	36	III
94	Surinam **	36	36	36	III
95	Argentina *	36	32	35	II
96	Liban *	34	32	34	II
97	Turcia *	34	36	34	II
98	India *	34	38	34	II
99	Indonezia *	34	36	34	II
100	Kenya *	34	36	34	II

Pozițiile 101–150

#	Țara	ILEB-G	ILEB-F	ILEB	Gr.
101	Peru *	34	36	34	II
102	Ecuador *	34	36	34	II
103	Timor-Leste **	34	36	34	III
104	Tailanda *	32	34	32	II
105	Rwanda *	32	36	32	II
106	Mexic *	32	34	32	II
107	Azerbaidjan *	30	35	31	II
108	Tanzania *	30	34	31	II
109	Emiratele Arabe Unite **	30	34	31	III
110	Brunei *	30	32	30	II
111	Zambia *	30	32	30	II
112	Bolivia *	30	32	30	II
113	Paraguay *	30	32	30	II
114	Benin **	30	32	30	III
115	Kazahstan *	28	32	29	II
116	Kirghizstan *	28	34	29	II
117	Côte d'Ivoire *	28	32	29	II
118	Gabon *	28	30	28	II
119	Gambia **	28	30	28	III
120	Lesotho **	28	30	28	III
121	Comoros **	28	30	28	III

#	Țara	ILEB-G	ILEB-F	ILEB	Gr.
i0122	Qatar **	28	32	28	III
123	Papua Noua Guinee **	28	30	28	III
124	Maldiva **	28	30	28	III
125	Bangladesh *	26	30	27	II
126	Rusia *	27	28	27	II
127	Sierra Leone **	26	28	26	III
128	Liberia **	26	28	26	III
129	Malawi **	26	28	26	III
130	Kuwait **	26	28	26	III
131	Uzbekistan *	24	30	25	II
132	Pakistan *	24	28	25	II
133	Vietnam *	24	28	25	II
134	Mozambic *	24	28	25	II
135	Nigeria *	24	26	24	II
136	Algeria *	24	28	24	II
137	El Salvador *	24	26	24	II
138	Hong Kong **	24	28	24	III
139	Belarus *	22	30	23	II
140	Uganda *	22	26	23	II
141	China **	22	26	23	III
142	Irak *	22	20	22	II
143	Angola *	22	26	22	II
144	Guatemala *	22	26	22	II
145	Honduras *	22	24	22	II
146	Guinea-Bissau **	22	24	22	III
147	Togo **	22	26	22	III
148	Oman **	22	26	22	III
149	Zimbabwe *	20	24	21	II
150	Camerun *	20	24	21	II

Pozițiile 151–188

#	Țara	ILEB-G	ILEB-F	ILEB	Gr.
151	Egipt *	20	24	21	II
152	Arabia Saudită **	20	24	21	III
153	Mauritania **	20	22	20	III
154	Tadjikistan *	18	22	19	II

CONSTITUȚIA LIBERTĂȚII "E"

#	Țara	ILEB-G	ILEB-F	ILEB	Gr.
155	Cambodgia *	18	20	18	II
156	Ethiopia *	18	22	18	II
157	Guinea **	18	22	18	III
158	Madagascar **	18	22	18	III
159	Iran **	18	18	18	III
160	Etiopia **	18	22	18	III
161	Mali **	16	20	17	III
162	Bahrain **	16	18	16	III
163	Burkina Faso **	14	18	14	III
164	Niger **	14	18	14	III
165	Rep. Congo **	14	16	14	III
166	Djibouti **	14	16	14	III
167	Palestina **	14	16	14	III
168	Eswatini **	12	14	12	III
169	Ciad **	12	14	12	III
170	Libia **	12	14	12	III
171	R.D. Congo **	10	14	11	III
172	Venezuela *	10	12	10	II
173	Nicaragua *	10	12	10	II
174	Burundi **	10	12	10	III
175	Sudan **	10	12	10	III
176	Laos **	10	12	10	III
177	Turkmenistan *	8	10	8	II
178	Myanmar *	8	10	8	II
179	Cuba *	8	10	8	II
180	Rep. Centrafricană **	8	10	8	III
181	Haiti **	8	10	8	III
182	Sudan de Sud **	6	8	6	III
183	Somalia **	6	8	6	III
184	Eritrea **	4	6	4	III
185	Yemen **	4	6	4	III
186	Siria **	4	6	4	III
187	Afganistan **	4	6	4	III
188	Coreea de Nord **	3	2	3	III

*Notă: Ethiopia apare în sursa originală atât la poziția 156 (Grupa II *) cât și la poziția 160 (Grupa III **). Dublarea este păstrată conform publicării.*

4. Distribuție regională

Regiune	Țări	ILEB mediu	Min.	Max.	Interval scor
Europa de Nord	5	76	73	77	73 – 77
Europa de Vest	10	72	65	74	65 – 74
America de Nord	2	65	57	72	57 – 72
Europa Centrală	8	64	58	71	58 – 71
Europa de Sud	6	63	57	67	57 – 67
Africa de Vest	2	45	39	51	39 – 51
Oceania	9	44	28	72	28 – 72
Caraibe	11	44	8	55	8 – 55
Europa de Est	13	43	23	54	23 – 54
America Centrală	1	38	38	38	38 – 38
Asia de Est	6	37	3	69	3 – 69
Africa de Est	4	35	14	49	14 – 49
America Latină	21	34	8	61	8 – 61
Asia de Sud-Est	11	29	8	55	8 – 55
Asia de Sud	8	29	4	38	4 – 38
Asia Centrală	8	28	8	42	8 – 42
Orientul Mijlociu	15	25	4	59	4 – 59
Africa Sub-Sahariana	41	24	6	47	6 – 47
Africa de Nord	7	21	4	39	4 – 39

PARTEA A TREIA

METODOLOGIA ILEB

Indicatori · Praguri · Surse · Protocol de calcul

1. Arhitectura indexului

$$\text{ILEB} = \text{ILEB-G} \times 0,80 + \text{ILEB-F} \times 0,20$$

ILEB-G (Indexul General) cuprinde 10 dimensiuni cu ponderi egale (10% fiecare), derivate direct din cele 10 criterii de admisibilitate arhitecturală din Titlul III al Constituției E (Articolele 16–25). ILEB-F (Subindexul Financiar) este o componentă separată cu două sub-componente egale: F1 (dobânda ca mecanism de constrângere structurală) și F2 (datoria cu imposibilitate structurală a rambursării). Ponderea 80/20 reflectă statutul paradigmatic al dobânzii în Constituție — nu o pondere egală cu celelalte dimensiuni, dar nici marginală.

2. Cele 10 dimensiuni ILEB-G și indicatorii lor

Fiecare dimensiune = 10% din ILEB-G. Scorul = media aritmetică a 3 indicatori normalizați pe scala 0–100. val_min > 0 puncte; val_max > 100 puncte. Interpolat liniar.

Dim.	Articol E	Indicator	Sursă	Prag min>0	Prag max>100
D1	Art. 16	Household debt / venit disponibil (%)	OECD	250%	0%
D1	Art. 16	Debt Service Ratio gospodăriei (% venit)	BIS	15%+	0%
D1	Art. 16	Employment Protection Index (inversat)	OECD / ILO	6	0
D2	Art. 17	Costul închiderii afaceri (ani)	World Bank	10+ ani	0 ani
D2	Art. 17	Mobilitate rezidențială cross-regională (%/an)	World Bank	0%	5%+
D2	Art. 17	Employment Protection Index (inversat)	OECD	6	0
D3	Art. 18	Salariu median / productivitate (raport)	OECD / ILO	<0,5	1
D3	Art. 18	Variabilitate venit la șoc economic	IMF	Scăzută	Ridică
D3	Art. 18	Gini pre vs post redistribuire (diferența)	World Bank	Mare	Mică

Dim.	Articol E	Indicator	Sursă	Prag min>0	Prag max>100
D4	Art. 19	r - g pe 10 ani (dobândă reală minus PIB real)	IMF WEO	?+5%	?0
D4	Art. 19	Credit privat / PIB	World Bank	?250%	?100%
D4	Art. 19	Active financiare / active reale	BIS	?10	?2
D5	Art. 20	HHI mediu sectorial (Grupa I)	OECD / WITS	?4000	<1500
D5	Art. 20	Global Slavery Index — muncă forțată de stat (Gr.II/III)	Walk Free 2023	?100/10k	0/10k
0 D5	Art. 20	ITUC Global Rights Index (Gr.II/III)	ITUC 2024	Rating 5+	Rating 1
D6	Art. 21	Bailout-uri bancare (% PIB, medie 10 ani)	IMF	?5%	0%
D6	Art. 21	Capital propriu / datorie sector corporativ	BIS	<0,1	?0,5
D6	Art. 21	Inegalitate expunere șoc Q5 vs Q1	World Bank	Mare	Mică
D7	Art. 22	Durata insolvenței personale (luni)	World Bank	?120	?6
D7	Art. 22	Existența mecanismului discharge complet (binar)	World Bank	Nu	Da
D7	Art. 22	Rata ieșirii voluntare din piața muncii	ILO	Scăzută	Ridicată
D8	Art. 23	IGE tată-fiu (mobilitate intergenerațională)	World Bank GDIM	0,8	0
D8	Art. 23	Raport avere top 1% / mediană	WB / Credit Suisse	?200	?10
D8	Art. 23	WJP Rule of Law — imparțialitate	World Justice Project	0	1
D9	Art. 24	Cooperare voluntară % populație (Gr.I)	OECD Better Life	Scăzută	Ridicată
D9	Art. 24	CIVICUS Monitor spațiu civic (Gr.II/III)	CIVICUS 2024	Closed (1-20)	Open (81-100)
D9	Art. 24	Gallup Social Support Index (Gr.II/III)	Gallup 2023	<30%	?90%
D10	Art. 25	Open Data Index (date economice publice)	World Bank / OKFN	0	100
D10	Art. 25	Independența autorităților de audit	World Justice Project	0	1
D10	Art. 25	Frecvența revizuirii politicilor structurale	OECD Governance	Rară	Frecventă

3. Subindexul Financiar (ILEB-F)

$$\text{ILEB-F} = (\text{F1} + \text{F2}) / 2$$

ILEB-F este separat de ILEB-G deoarece Constituția E tratează dobânda ca exemplul paradigmatic de constrângere structurală, nu o dimensiune egală cu altele. Un sistem poate performa bine pe toate cele 10 dimensiuni și totuși produce constrângere structurală severă prin arhitectura sa financiară.

Comp.	Art. E	Indicator	Sursă	Prag min>0	Prag max>100
F1	Art. 5 & 87	r - g pe 10 ani (dobândă reală minus creștere PIB real)	IMF WEO	?+5%	?0
F1	Art. 5 & 87	Rata dobânzii consum / creșterea salariilor reale (raport)	BIS / ILO	?3	?1
F1	Art. 5 & 87	Gospodării cu DSR > 40% din venit (% din total)	BIS	?20%	0%
F2	Art. 6 & 87	Rata rezoluției insolvenței personale (% eliberare efectivă)	World Bank	0%	100%
F2	Art. 6 & 87	Divergența datorie / venit per deceniu (pp)	OECD / BIS	?+50pp	?0
F2	Art. 6 & 87	Durata medie de ieșire din supraîndatorare (ani efectivi)	World Bank	?10 ani	?1 an

4. Metodologia duală D5/D9 pentru țările non-OECD

D5 (Absența predației) și D9 (Coeziunea socială) au în formularea primară indicatori cu acoperire limitată la țările OECD. Soluția adoptată este metodologia duală cu clasificarea A/B/C a fiecărei țări.

Cat.	Criterii de clasificare	Track utilizat	Țări pilot	±
A	Membră OECD sau ?2/3 indicatori primari disponibili per dimensiune	Track primar complet — OECD, BIS, IMF, World Bank, WJP, CIVICUS, V-Dem, Gallup, UNU-WIDER	42 țări	±5
B	Non-OECD cu economie de piață funcțională și ?1/3 indicator primar disponibil	Hibrid: indicator primar (50%) + 2 proxy (25%+25%). Proxy D5: Global Slavery Index + ITUC + V-Dem. Proxy D9: Gallup + CIVICUS + UNU-WIDER WIID	80 țări	±10
C	Economii fără date de piață standardizate sau cu restricții majore la raportare	Track proxy complet (3 indicatori proxy per dimensiune). Surse terțiare: Article IV IMF, UNHCR, Amnesty International, HRW, date satelitare economice, estimări academice peer-reviewed	66 țări	±15–20

5. Protocolul de calcul

Pasul 1. Colectarea datelor brute din bazele de date publice. Frecvență: anuală. Orizont de referință: media pe 5 ani pentru reducerea volatilității ciclice.

Pasul 2. Normalizarea fiecărui indicator pe scala 0–100. Pragurile val_min și val_max sunt fixe (nu min/max din eșantion) pentru a asigura stabilitatea scalei în timp.

Pasul 3. Scorul per dimensiune D1–D10 = media aritmetică a celor 3 indicatori componenți.

Pasul 4. $ILEB-G = (D1 + D2 + D3 + D4 + D5 + D6 + D7 + D8 + D9 + D10) / 10$.

Pasul 5. $F1 = \text{media celor 3 indicatori } F1$; $F2 = \text{media celor 3 indicatori } F2$; $ILEB-F = (F1 + F2) / 2$.

Pasul 6. $ILEB \text{ final} = ILEB-G \times 0,80 + ILEB-F \times 0,20$.

Pasul 7. Publicarea scorurilor dezagregate (per dimensiune și subindex) alături de scorul agregat, cu indicarea categoriei A/B/C și a intervalului de incertitudine declarat.

6. Frecvența de actualizare și revizuire

ILEB se calculează și se publică anual în Ziarul BURSA. Pragurile de normalizare se revizuiesc la fiecare 5 ani, pe baza datelor acumulate. Clasificarea A/B/C a țărilor se revizuieste la fiecare 5 ani sau ori de câte ori o țară dobândește sau pierde acoperirea de date necesară pentru categoria superioară.

7. Limitări metodologice declarate

Libertatea efectivă vs. formală. Unii indicatori captează cadrul legal, nu efectul real. Metodologia privilegiază indicatorii de outcome față de cei de jure, dar această substituție nu este integral posibilă cu datele actuale.

Endogenitatea pragurilor. Pragurile de normalizare sunt semi-empirice, bazate pe literatura economică și pe consensul empiric existent. Vor fi revizuite periodic.

Agregarea prin medie aritmetică. Permite compensarea scorurilor — un scor mare pe D8 poate masca un scor mic pe D1. Publicarea profilului dezagregat este obligatorie pentru utilizarea corectă.

Incertitudinea Grupei III. Scorurile țărilor din Grupa III au incertitudine de ± 15 –20 puncte. Comparațiile directe cu Grupele I și II trebuie tratate cu prudență.

8. Surse de date

Sursă	Date furnizate pentru ILEB	Acoperire	Frecvență
BIS	DSR gospodării, credit privat/PIB, capital corporativ, active financiare	32 țări	Trimestrial
OECD	Household debt, Employment Protection, salariu/productivitate, Better Life, HHI	38 țări	Anual
IMF WEO	r - g, PIB real, rata dobânzii, variabilitate venit, bailout-uri	190 țări	Semestrial
World Bank	Doing Business, GDIM mobilitate, Gini, UNHCR, insolvență	190+ țări	Anual
ILO	Employment Protection, piața muncii, salarii reale	180+ țări	Anual
World Justice Project	Rule of Law Index 2024, imparțialitate, audit, open gov.	142 țări	Anual

Sursă	Date furnizate pentru ILEB	Acoperire	Frecvență
Walk Free Foundation	Global Slavery Index 2023 — muncă forțată de stat	160 țări	Bienal
ITUC	Global Rights Index — libertatea economică a muncii	149 țări	Anual
V-Dem Institute	Egalitarian Democracy Index — distribuție putere economică	179 țări	Anual
Gallup	World Poll Social Support Index	~150 țări	Anual
CIVICUS	Monitor spațiu civic — 5 categorii de rating	197 țări	Anual
UNU-WIDER	WIID Gini net — inegalitate venit post-transfer	201 țări	Periodic
Freedom House	Freedom in the World — Grupe II și III	208 țări	Anual
Credit Suisse / WB	Raport avere top 1% / mediană	~80 țări	Anual

Reproducerea scorurilor ILEB este permisă cu citarea sursei: Florian Goldstein (MAKE), Indicele BURSA al Libertății Efective (ILEB), Ziarul BURSA, Ediția 2026. Scorurile modificate față de metodologia de bază nu pot utiliza denumirea ILEB.

© 2026 Ziarul BURSA. Toate drepturile rezervate.

EDITURA BURSA

BURSA - COTIDIANUL OAMENILOR DE AFACERI

Președinte-director general: **MAKE**

Editor "Știri Internaționale" - Alina VASIESCU

Redactor-șef - Emilia OLESCU

Editor "Piața de capital" - Andrei IACOMI

Senior Editoriaști - Cornel CODIȚĂ, Cristian PÎRVULESCU,
Cătălin AVRAMESCU, Călin RECHEA

Editor "Politică și economie" - George MARINESCU

Editor "Companii afaceri" - Dan NICOLAIE

Consilier - Tal ALMOG, USA

IT - Paul SAGAIDAC

Conform legii, reproducerea integrală sau parțială, inclusiv traducerea, pe orice cale și orice mijloace, a unor materiale din conținutul ziarului, cu excepția unor citate exemplificative, este interzisă. Pentru reproducerea materialelor redacționale, în întregime sau în parte, se va cere acordul în scris al redacției ziarului "BURSA".

La realizarea unor materiale informative din acest număr au fost folosite știri AGERPRES, MEDIAFAX și ale altor agenții de presă. Simboluri, în ziar: ® = Publicitate; © = Contract de comunicare; Advertorial = Articol plătit. Responsabilitatea pentru opiniile exprimate în articolele semnate în acest număr revine în exclusivitate autorilor. Responsabilitatea pentru conținutul anunțurilor publicate revine celor care au solicitat apariția lor. Toate anunțurile de mică și mare publicitate pentru suplimentul de anunțuri se preiau de META RING S.R.L., cont IBAN: RO16CECEB10030RON3211818 deschis la CEC Bank sucursala Gara de Nord.

Adresa: BUCUREȘTI, Str. Popa Tatu nr. 71, sector 1, cod 010804,
e-mail: marketing@bursa.ro, redactia@bursa.ro, office@bursa.ro.

